

Utjecaj fondova Europske unije na gospodarstvo Hrvatske

Pilipović, Jakov

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:175338>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-13**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Preddiplomski stručni studij poslovne ekonomije

**UTJECAJ FONDOVA EUROPSKE UNIJE NA
GOSPODARSTVO HRVATSKE**

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Osnove hrvatskog gospodarstva

Mentor: Izv. Prof. dr. sc. Tomislav Sekur

Student: Jakov Pilipović (0067560566)

Zagreb, rujan 2021.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Preddiplomski stručni studij poslovne ekonomije

**THE IMPACT OF EUROPEAN UNION FUNDS ON THE
CROATIAN ECONOMY**

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Osnove hrvatskog gospodarstva

Mentor: Izv. Prof. dr. sc. Tomislav Sekur

Student: Jakov Pilipović (0067560566)

Zagreb, rujan 2021.

JAKOV PILIPOVIĆ
Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ZAVRŠNI RAD
(vrsta rada)
isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

U Zagrebu, 27.09.2021.

Student/ica:

Jakov Pilipović
(potpis)

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Cilj rada	1
1.2. Izvori i metodologija prikupljanja podataka i informacija	1
1.3. Struktura rada	1
2. EUROPSKI STRUKTURNI I INVESTICIJSKI FONDOVI (ESIF).....	3
2.1. Kohezijski fond	5
2.1.1. Kohezijski fond u razdoblju 2021.-2027.	6
2.2. Europski fond za regionalni razvoj (EFRR)	7
2.2.1. Europski fond za regionalni razvoj u razdoblju 2021.-2027.	8
2.3. Europski socijalni fond (ESF)	9
2.4. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR)	9
2.5. Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR)	10
3. JAVNE POLITIKE EUROPSKE UNIJE.....	12
3.1. Kohezijska politika Europske unije.....	12
3.1.1. Učinci kohezijske politike Europske unije	13
3.2. Zajednička poljoprivredna politika (ZPP)	14
3.2.1. Stupovi Zajedničke poljoprivredne politike	15
3.3. Ostale javne politike Europske unije	16
3.3.1. Trgovinska politika Europske unije.....	16
3.3.2. Industrijska politika Europske unije	17
4. EKONOMSKO ZNAČENJE EU FONDOVA	19
4.1. Sredstva EU fondova na raspolaganju Republici Hrvatskoj.....	19
4.1.1. Iskorištenost EU fondova u Republici Hrvatskoj	22
4.1.2. Buduća EU sredstva na raspolaganju Republici Hrvatskoj	24
4.2. Utjecaj EU fondova na gospodarski razvoj u Europskoj uniji	25
4.2.1. Bruto domaći proizvod	26
4.3. Utjecaj EU fondova na gospodarski razvoj u Hrvatskoj	26
4.3.1. Zaposlenost.....	27
4.3.2. Siromaštvo i socijalna isključenost	28
4.3.3. Istraživanje i razvoj	28
5. ZAKLJUČAK	30
LITERATURA.....	31
POPIS GRAFOVA.....	37
POPIS TABLICA.....	37

1. UVOD

Pristupanjem Hrvatske Europskoj uniji otvorile su se brojne mogućnosti financiranja iz različitih područja i projekata iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova. Premda je trend “povlačenja” sredstava iz EU fondova u punom jeku, te svaki dan preko raznoraznih medija možemo čuti koliko smo novaca „izvukli“ i koje će sve nove projekte sufinancirati EU, i dalje je potrebno uložiti dodatne napore u njihovoj većoj i učinkovitijoj primjeni. Radi zainteresiranosti EU fondovima, njihovom namjenom, upravljanjem te sredstvima koja se dodjeljuju, ali i radi opće informiranosti odlučio sam se za temu „Utjecaj fondova Europske unije na gospodarstvo Hrvatske“.

1.1. Cilj rada

Cilj ovog rada je analizirati ulogu sredstava EU fondova u razvoju Republike Hrvatske. Podrobnije analizirati Europske strukturne i financijske fondove, njihov razvoj kroz dosadašnje financijske perspektive. Objasniti i navesti glavne karakteristike javnih politika EU te navesti neke od njih. Kritički analizirati dosadašnje korištenje EU fondova te dati pregled mogućnosti financiranja u novom financijskom razdoblju, a sve s konačnim ciljem analize stanja na temelju kojeg se mogu uočiti problemi te raditi na njihovom rješenju.

1.2. Izvori i metodologija prikupljanja podataka i informacija

Prilikom izrade završnog rada korištene su brojne znanstvene metode te razne knjige, znanstveni članci, te internetske stranice. Od znanstvenih metoda najvažnije su : deskriptivna metoda, komparativna metoda, metoda analize i sinteze te induktivna i deduktivna metoda. Relevantne knjige, znanstveni članci i internetske stranice navedeni su u literaturi.

1.3. Struktura rada

Rad je podijeljen u pet poglavlja. U prvom poglavlju definira se cilj rad te metode i izvori koji su korišteni u izradi rada. Sljedeće poglavlje objašnjava što su to Europski strukturni i investicijski fondovi te njihovu namjenu i primjenu. U trećem poglavlju definiraju se javne politike Europske unije, te se pojedine politike i поближе objašnjavaju. Četvrto poglavlje namijenjeno je prikazu sredstava na raspolaganju Republici Hrvatskoj te općeniti utjecaj EU fondova na razvoj Europske unije i Republike Hrvatske. U petom poglavlju na temelju

istraživanja podataka donesen je konačni zaključak. Na samom kraju prikazan je popis korištene literature, slika, tablica i grafikona.

2. EUROPSKI STRUKTURNI I INVESTICIJSKI FONDOVI (ESIF)

Fondovi EU-a financijski su instrumenti koje je EU osmislio da bi postigao ciljeve istaknute u svojim ključnim javnim politikama. Riječ je o posebno i detaljno smišljenim financijskim instrumentima za koje su sredstva osigurana u proračunu EU-a za višegodišnju financijsku perspektivu (Vela, 2015., str.11.). Europski fondovi su financijski instrumenti za provedbu pojedine javne politike Europske unije u zemljama članicama (Europski strukturni i investicijski fondovi, EU fondovi, 2021.). Više od polovice sredstava EU-a usmjerava se preko pet europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF). Njima zajednički upravljaju Europska komisija i zemlje EU-a. Svrha tih fondova je ulaganje u stvaranje novih radnih mjesta i održivo i zdravo europsko gospodarstvo. (Europska komisija, ESIF, 2021.)

ESIF je uglavnom fokusiran na ovih pet područja (Europska komisija, ESIF, 2021.):

- istraživanje i inovacije
- potpora niskougličnom gospodarstvu
- digitalne tehnologije
- održivo upravljanje prirodnim resursima
- malim poduzećima

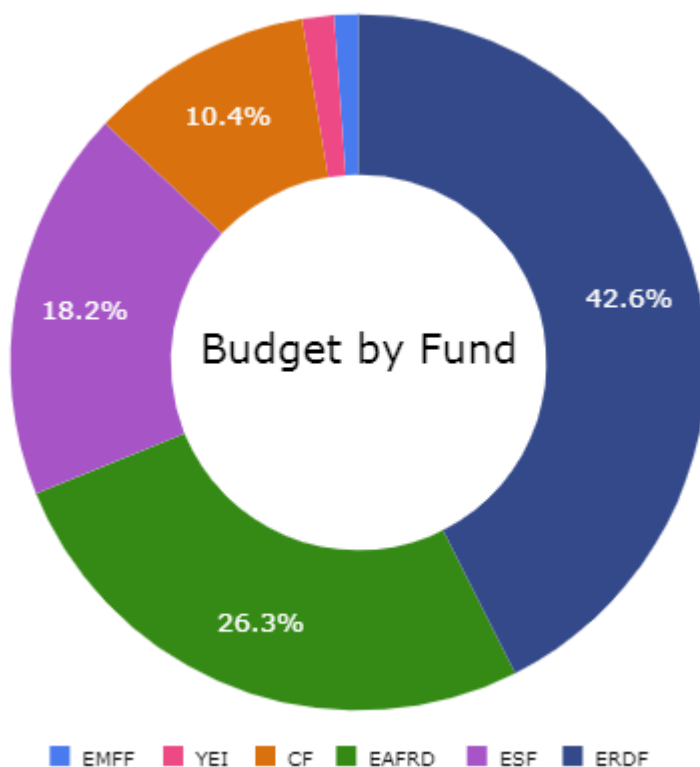
Europski strukturni i investicijski fondovi su (Europska komisija, ESIF, 2021.):

1. Europski fond za regionalni razvoj (ERDF) – potiče uravnoteženi razvoj u različitim regijama EU-a.
2. Europski socijalni fond (ESF) – podržava projekte povezane sa zapošljavanjem diljem Europe i ulaže u europski ljudski kapital – radnike, mlade i sve koji traže posao.
3. Kohezijski fond (CF) – ulaže u projekte povezane s prijevozom i okolišem u zemljama čije je bruto nacionalni dohodak (BND) po stanovniku manji od 90% prosjeka EU-a.
4. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (ERDF) – usmjeren je na rješavanje posebnih izazova s kojima se susreću ruralna područja EU-a.
5. Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (ERDF) – pomaže ribarima u prihvaćanju održivih ribolovnih praksi, a priobalnim zajednicama u diversifikaciji njihovih gospodarstava, čime se poboljšava kvaliteta života na europskim obalama.

Više detalja o svakom fondu moći ćete vidjeti u nastavku ovog rada.

Svim navedenim fondovima upravljaju same zemlje EU-a sporazumima o partnerstvu. Svaka zemlja pripremi sporazum, u suradnji s Europskom komisijom, u kojem navodi kako će se upotrijebiti sredstva tijekom tekućega razdoblja financiranja (Europska komisija, ESIF, 2021.). Republika Hrvatska u okviru novog proračunskog razdoblja 2021.-2027. ima na raspolaganju značajna sredstva u iznosu 14,3 milijardi eura (EU-Projekti info, ESIF 2021.-2027., 2021.) Ako pogledamo prošlo razdoblje financiranja od 2014.- 2020. Republici Hrvatskoj je iz Europskih strukturnih i investicijski fondova pripalo 10,731 milijardi eura (Europski strukturni i investicijski fondovi, ESI fondovi 2014.-2020., 2021) .

Graf 1. Raspodjela EU sredstava prema fondovima

Izvor: European Commission (2021.), European structural and investment funds, 2014-2020
 ESIF OVERVIEW

Prema trenutno dostupnim podacima možemo vidjeti da najveći dio sredstava 42,6% pripada Europskom fondu za regionalni razvoj. Nakon njega slijedi Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj kojem pripada 26,3% ukupno dodijeljenih sredstava. Zatim slijedi Europski socijalni fond sa 18,2% i Kohezijski fond sa 10,4% pripadajućih sredstava. Najmanji postotak sredstava pripada Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo te Inicijativi za zapošljavanje mladi koji zajedno iznosi nešto više od 2%. (Graf 1.)

2.1. Kohezijski fond

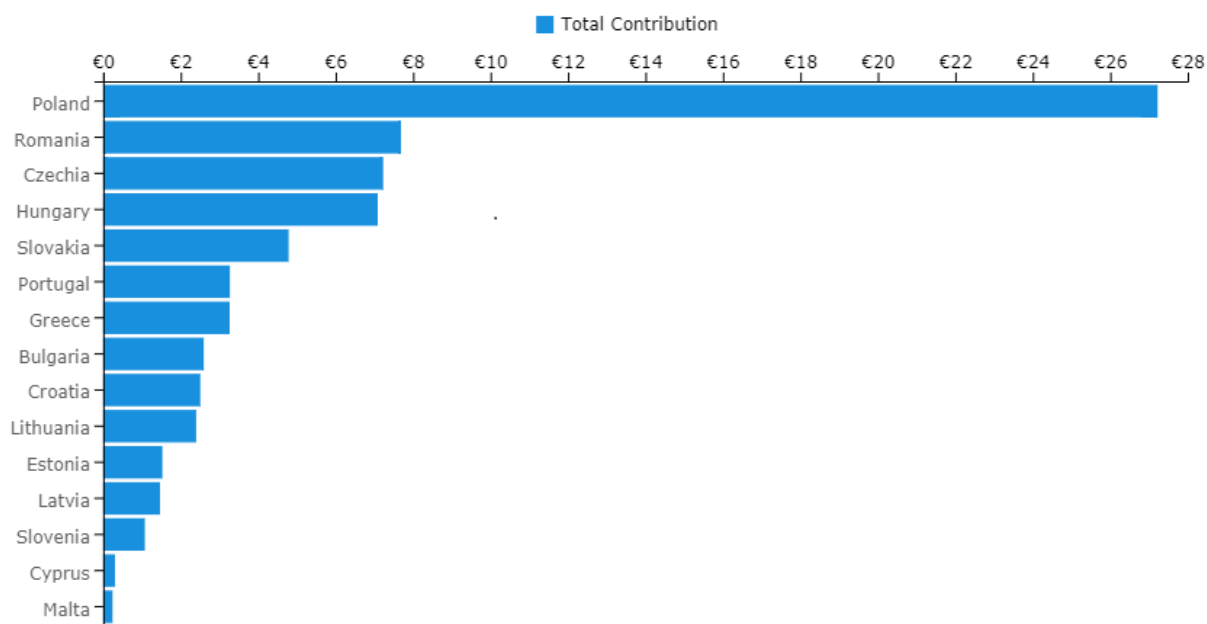
Kohezijski fond osnovan je 1994. godine i financijski podupire provedbu projekata u području okoliša i transeuropskih mreža u državama članicama čije je bruto nacionalni dohodak po stanovniku manji od 90% prosjeka Europske unije (Kołodziejski, 2021.)

Cilj osnivanja Kohezijskog fonda je jačanje ekonomske, teritorijalne i socijalne kohezije Europske unije u interesu poticanja održivog razvoja (Kołodziejski, 2021.). U programskom razdoblju 2014.-2020. osigurava potporu (Kołodziejski, 2021.):

- transeuropskim mrežama u okviru prometne infrastrukture (TEN-T)
- ulaganjima u okoliš, uključujući područja povezana s održivim razvojem i energijom od kojih se ostvaruje korist za okoliš i
- tehničkoj podršci

U programskom razdoblju od 2014.-2020. sredstva Kohezijskog fonda prima 15 država članica: Slovenija, Slovačka, Rumunjska, Portugal, Poljska, Malta, Litva, Latvija, Mađarska, Grčka, Estonija, Češka, Cipar, Hrvatska i Bugarska. Europska unija Kohezijskom fondu u razdoblju od 2014.-2020. dodjeljuje oko 63,4 milijarde eura. Maksimum financiranja od strane Kohezijskog fonda može iznositi 85% troškova projekta (Kołodziejski, 2021.). Važno je naglasiti da se financijska pomoć Kohezijskog fonda može zaustaviti od strane Vijeća ako neka država pokaže pretjerani javni deficit ili ne poduzme odgovarajuće mjere za suzbijanje problema (European Commission, Kohezijski fond, 2021.).

Graf 2. Dodijeljena sredstva iz Kohezijskog fonda za razdoblje 2014.-2020. po državi članici u milijardama eura

Izvor: European Commission, Cohesion Fond, 2021.

Poljska prima daleko najveća sredstva iz Kohezijskog fonda (Graf 2.) negdje oko 27 milijardi eura, a zatim slijede Rumunjska sa nešto manje od 8 milijardi eura dodijeljenih sredstava i Češka za nešto više od 7 milijardi eura. Republika Hrvatska ima sredstva u iznosu oko 2,5 milijarde eura, a najbliže Hrvatskoj po dodijeljenim sredstvima su Bugarska sa 2,6 milijardi eura i Litva sa 2,4 milijarde eura. Uvjerljivo najmanja sredstva iz Kohezijskog fonda primaju Malta sa oko 0,2 milijarde i Cipar sa 0,3 milijarde eura.

2.1.1. Kohezijski fond u razdoblju 2021.-2027.

Europska unija 2021. godine započela je s novim višegodišnjim programskim razdobljem. Pravila za Kohezijski fond za razdoblje od 2021.-2027. utvrđena su novom uredbom o EFRR-u i Kohezijskom fondu. Kohezijski fond će i dalje nastaviti podupirati projekte ekološke i prometne infrastrukture, uključujući i transeuropske mreže, također poduprijet će dva posebna cilja nove kohezijske politike, a tu su (Kołodziejski, 2021.):

- zelenije, kružno gospodarstvo s niskom razinom emisija ugljika i
- povezanija Europa

Isto tako novom kohezijskom politikom obuhvaćeno je da Kohezijski fond neće podupirati neke aktivnosti kao što su: razgradnju ili izgradnju nuklearnih elektrana, infrastrukturu zračnih luka (osim u najudaljenijim regijama) i neke aktivnosti gospodarenjem otpada kao što

su na primjer odlagališta otpada. Nadalje potpora Kohezijskog fonda neće se dodjeljivati za ulaganje u stanovanje, osim ako ta ulaganja nisu povezana s promicanjem energetske učinkovitosti i uporabe energije iz obnovljivih izvora (Kołodziejski, 2021.).

U narednom razdoblju od 2021.-2027. Europska unija dodijelit će 42,6 milijardi eura Kohezijskom fondu. Sredstvima iz Kohezijskog fonda nastavit će se financirati projekti u istih 15 država članica kao i u prethodnom programskom razdoblju, a stopa sufinanciranja i dalje će moći doseći maksimalnih 85% troškova projekata (Kołodziejski, 2021.).

2.2. Europski fond za regionalni razvoj (EFRR)

Europski fond za regionalni razvoj je jedan od najvažnijih instrumenata europske kohezijske politike. Njegova je svrha poboljšati životni standard u regijama koje su u najnepovoljnijem položaju te doprinijeti smanjenju razlika u stupnju razvijenosti europskih regija. Posebnu pažnju treba posvetiti regijama koje su izložene ozbiljnim i trajnim prirodnim ili demografskim poteškoćama, kao što su najsjevernije regije s vrlo niskom gustoćom naseljenosti te otočne, pogranične i planinske regije (Kołodziejski, 2021.a).

Člankom 176. Ugovora u funkcioniranju Europske unije određuje se da EFRR služi kao podrška u ispravljanju glavnih regionalnih nejednakosti u Europskoj uniji (Kołodziejski, 2021.a). Fond taj cilj postiže pružanjem podrške (Kołodziejski, 2021.a):

- razvoju i strukturnoj prilagodbi regija koje zaostaju u razvoju,
- preobrazbi industrijskih regija u nazadovanju.

EFRR ima dva glavna cilja (Kołodziejski, 2021.a):

- ulaganje za rast i zapošljavanje - jača se tržište rada i regionalna gospodarstva;
- europska teritorijalna suradnja, u cilju jačanja prekogranične, transnacionalne i međuregionalne suradnje unutar Unije.

Sredstva namijenjena prvom cilju dodjeljuje se trima različitim kategorijama regija (Kołodziejski, 2021.a):

- razvijenim regijama, čiji je BDP po stanovniku veći od 90% prosjeka EU-a.
- tranzicijskim regijama, čiji je BDP po stanovniku između 75% i 90% prosjeka EU-a.
- manje razvijenim regijama, čiji je BDP po stanovniku manji od 75% prosjeka EU-a.

Detalji o namjeni i budućoj upotrebi sredstava EFRR-a određeni su partnerskim sporazumima. To su strateški dokumenti koje sastavlja svaka država članica uz pomoć regionalnih i socijalnih partnera (Kołodziejski, 2021.a).

U programskom razdoblju od 2014. do 2020. glavni prioriteti EFRR-a bili su (Kołodziejski, 2021.a):

- istraživanje i inovacije
- informacijske i komunikacijske tehnologije
- mala i srednja poduzeća
- promicanje gospodarstva s niskom emisijom ugljika

Tijekom programskog razdoblja 2014. – 2020. Europska unija za svoju kohezijsku politiku dodijelila je više od 350 milijardi eura tj. 32,5% ukupnog proračuna EU-a. EFRR-u je dodijeljeno približno 199 milijardi eura. Što uključuje 10,2 milijarde eura za europsku teritorijalnu suradnju i 1,5 milijardi eura posebne dodjele sredstava za najudaljenije i slabo naseljene regije. Stopa potrebnog sufinanciranja projekata financiranih iz EFRR-a prilagođena je razvoju predmetnih regija. U manje razvijenim regijama, EFRR može financirati do 85% troškova projekta. U tranzicijskim regijama može financirati do 60% troškova projekta i u razvijenim regijama do 50% (Kołodziejski, 2021.a).

2.2.1. Europski fond za regionalni razvoj u razdoblju 2021.-2027.

Pravila za EFRR u razdoblju 2021.-2027. utvrđena su u (Kołodziejski, 2021.a):

- Uredbi o EFRR-u i Kohezijskom fondu
- Uredbi o posebnim odredbama za cilj europske teritorijalne suradnje

Te uredbe sadrže dva dosadašnja cilja Europskog fonda za regionalni razvoj: „Ulaganje u radna mjesta“ i „Europska teritorijalna suradnja“. Glavni prioriteti EFRR-a ostali su isti kao i prošlom programskom razdoblju uz veću koncentraciju na zelenije, kružno gospodarstvo s niskom stopom emisija ugljika (Kołodziejski, 2021.a).

U novom programskom razdoblju 2021.-2027. EFRR-u će se dodijeliti oko 200,36 milijardi eura. Stopa sufinanciranja troškova projekata ostaje ista kao u prošlom programskom razdoblju za manje i tranzicijske regije, dok za razvijenije regije razina sufinanciranja se smanjuje do 40% troškova. Nakon 2020. povisit će se potpora gradovima. Najmanje 8%

sredstava EFRR-a na nacionalnoj razini bit će namijenjeno održivom urbanom razvoju i stvaranju Europske urbane inicijative (Kołodziejski, 2021.a).

2.3. Europski socijalni fond (ESF)

Europski socijalni fond osnovan je 1958.godine. Usmjeren je na poticanje poduzetništva, pružanje podrške posloprimcima u pronalaženju boljih radnih mjesta i uspostavi pravednijih mogućnosti svim građanima EU-a prilikom zapošljavanja. Njegovo se djelovanje temelji na ulaganju u ljudske resurse odnosno na mlade ljude, posloprimce i ljude koji su u potrazi za poslom. Posebno je važno njegovo djelovanje u slabije razvijenim europskim regijama i regijama koje su pogođene visokom stopom nezaposlenosti (EU-Projekti info, ESF, 2021.).

Zemlje članice EU-a i Europska komisija zajednički određuju prioritete ESF-a i načine trošenja njegovih financijskih sredstava. Neki od ciljeva ESF-a su (Europski socijalni fond, 2020.):

- otvaranje boljih i održivijih radnih mjesta
- unapređenje socijalne i gospodarske kohezije
- bolja komunikacijska i informacijska tehnologija
- pružanje pomoći regijama koje transformiraju socijalno i gospodarsko okruženje u eri globalizacije

Prioritetna područja financirana putem ESF-a u Republici Hrvatskoj su obrazovanje, zapošljavanje, socijalno uključivanje te razvoj civilnog društva (Europski socijalni fond, 2020.). Razina sufinanciranja projekata može iznositi od 50% do 85% troškova projekta.

2.4. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR)

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj za cilj ima osnaživanje europske politike ruralnoga razvoja i pojednostavljivanje njezine implementacije. Fond se financira sredstvima Zajedničke poljoprivredne politike (CAP) te je usmjeren na smanjenje gospodarskih razlika EU regija kroz razvoj poljoprivrednog sektora. Podupire zaštitu klimatskih uvjeta, teritorijalnu i ekološku ravnotežu te pridonosi uvođenju inovacija u poljoprivredni sektor (europski-fondovi.eu, EAFRD, 2021.). Financiranje iz EPFRR-a države članice EU-a provode kroz programe ruralnog razvoja. Ti se programi sufinanciraju iz nacionalnih proračuna, a moguće ih je pripremiti na nacionalnoj ili na regionalnoj osnovi. Odluke o izboru projekata i dodjeli plaćanja donose nacionalna i regionalna upravljačka tijela, a Europska komisija

odobrava i nadzire provedbu programa. Svaki program ruralnog razvoja mora biti usmjeren na minimalno četiri od šest prioriteta EPFRR-a. Prioriteti su sljedeći (Europska komisija, Ruralni razvoj, 2021.):

- poticanje prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima,
- poboljšavanje konkurentnosti i isplativosti svih vrsta poljoprivrede te promicanje inovativnih poljoprivrednih tehnologija i održivog upravljanja šumama,
- unapređenje organizacije lanca opskrbe hranom i dobrobiti životinja te upravljanja rizikom u poljoprivredi,
- promicanje učinkovite uporabe resursa te poticanje pomaka prema gospodarstvu s niskom razinom ugljika otpornom na klimatske promjene u šumarskom, prehrambenom i poljoprivrednom sektoru,
- obnavljanje, očuvanje i poboljšavanje ekosustava povezanih s poljoprivredom i šumarstvom,
- promicanje socijalne uključenosti, smanjivanje siromaštva i poticanje gospodarskog razvoja u ruralnim područjima.

Proračun EPFRR u novom financijskom razdoblju od 2021. do 2027. iznosi 95,5 milijardi eura, što uključuje izvanredna sredstva u iznosu od 8,1 milijardi eura iz instrumenta za oporavak Next Generation EU kako bi se smanjile posljedice uzrokovane pandemijom COVID-a 19 (Europska komisija, Ruralni razvoj, 2021.). Razina sufinanciranja iz ovog fonda može iznositi do 85% vrijednosti projekta. Europska mreža za ruralni razvoj (EMRR) djeluje kao središte za razmjenu informacija o tome kako projekti, politike i programi i druge inicijative za ruralni razvoj funkcioniraju u praksi i kako se mogu unaprijediti da bi bile što učinkovitije (European Commission, About the ENRD, 2020.).

2.5. Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR)

Europski fond za pomorstvo i ribarstvo financijski instrument je koji doprinosi postizanju ciljeva Zajedničke ribarstvene politike (ZRP) i provedbi Integrirane pomorske politike (IPP) Europske unije (EU-Projekti info, EMFF, 2021.). Kroz EFPR osiguravaju se sredstva ribarskoj industriji i priobalnim zajednicama s ciljem postizanja ekološke i gospodarske održivosti i njihove prilagodbe promjenjivim uvjetima u sektoru. Aktivnosti koje fond podupire su sljedeće (europski-fondovi.eu, EMFF, 2021.):

- poticanje učinkovitih, inovativnih, održivih i konkurentnih sektora akvakulture i ribarstva,
- povećanje zaposlenosti i teritorijalne kohezije putem društvene uključenosti, mobilnosti radne snage i stvaranje novih radnih mjesta u kontinentalnim i obalnim zajednicama koje ovise u akvakulturi i ribolovu,
- poticanje stavljanja na tržište i prerade proizvoda ribarstva i akvakulture kroz unapređenje organizacije tržišta,
- pružanje potpore za kontrolu, praćenje i provedbu ZRP-e, jačanje institucionalnih kapaciteta i učinkovite javne uprave,
- poticanje provedbe IPP-e.

Svaka zemlja članica za provedbu EFPR-a radi nacionalni strateški plan, predstavljajući ukupnu stratešku viziju i politiku srednjoročnog razvoja ribarskog sektora i sektora akvakulture. Plan mora biti u skladu za ZRP-om te predstavlja temelj za aktivnosti koje će se financirati putem EFPR-a (europski-fondovi.eu, EMFF, 2021.). Zemlje članice od strane EFPR-a za prošlo programsko razdoblje od 2014. do 2020. imale su na raspolaganju iznos od 6,5 milijardi eura (EU Ribarstvo, EFPR, 2021.). U srpnju 2021. godine zastupnici Europskog parlamenta usvojili su novi Europski fond za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu (EMFAF). Fond će podupirati plavo gospodarstvo, zaštitu biološke raznolikosti i promicanje međunarodnog upravljanja oceanima. Za novo programsko razdoblje od 2021. do 2027. predviđena su sredstva u iznosu od 6,1 milijarde eura (Europski parlament, €6.1.billion...,2021.).

3. JAVNE POLITIKE EUROPSKE UNIJE

Javne politike možemo definirati kao namjerno djelovanje institucija vlasti, koje mijenjaju društvo i ekonomiju i utječu na njih. Kada se govori o javnim politikama ne govori se o politici općenito, već o politici koja se odnosi na pojedino područje djelovanja politika ili pojedinu skupinu ljudi. Dakle za javnu politiku možemo reći da je to kontinuirani proces u čijoj provedbi, praćenju, oblikovanju i poboljšanju sudjeluju predstavnici civilnog, poslovnog i javnog sektora. Svaka javna politika treba sadržavati ciljeve, instrumente, ciljnu populaciju i implementacijsku strukturu (Informacijski centar Europe Direct Pula, Javne politike). Europska unija provodi razne javne politike te za njih osigurava odgovarajuća sredstva. Neke od javnih politika EU-a su:

- kohezijska politika
- zajednička poljoprivredna politika
- zajednička ribarstvena politika
- socijalna politika
- industrijska politika
- monetarna politika
- trgovinska politika
- zajednička vanjska i sigurnosna politika
- migracijska politika
- prometna politika
- politika o zaštiti okoliša

Detaljnije o nekim javnim politikama EU-a bit će u nastavku ovoga rada.

3.1. Kohezijska politika Europske unije

Regionalne neravnomyjnosti prisutne su od početka nastajanja europske integracije te regionalna politika Europske unije kontinuirano ima prioritetnu ulogu u poticanju razvoja. Sama kohezijska politika mijenjala se kroz vrijeme, prilagođavala promjenama, kao što je vidljivo i u posljednjem programskom razdoblju.

Kohezijska politika je strategija Europske unije za podupiranje i promicanje „ukupnog skladnog razvoja“ njezinih država članica i regija. Cilj joj je ojačati socijalnu i gospodarsku koheziju smanjenjem nejednakosti između razvijenijih i manje razvijenih država članica

(European Commission, Kohezijska politika, 2021.). Provedba kohezijskih politika u zemljama članicama vrši se sredstvima iz Europskog fonda za regionalni razvoj, Europskog socijalnog fonda plus, Kohezijskog fonda i Fonda za pravednu tranziciju, a planirana sredstva za buduće sedmogodišnje razdoblje iznose preko 330 milijardi eura (Europski strukturni i investicijski fondovi, Zakonodavni paket za Kohezijsku politiku za razdoblje 2021.-2027, 2021.). Europska unija je za novo programsko razdoblje od 2021. – 2027. godine postavila nove sažetije i modernije ciljeve kohezije politike, a to su (European Commission, Priorities for 2021-2027, 2021.):

1. konkurentnija i pametnija Europa
2. zelenije, niskougljično kružno gospodarstvo s nultom stopom emisije ugljika
3. povezanija Europa
4. socijalna i uključena Europa
5. poticanjem održivog i integriranog razvoja svih regija Europu približiti građanima

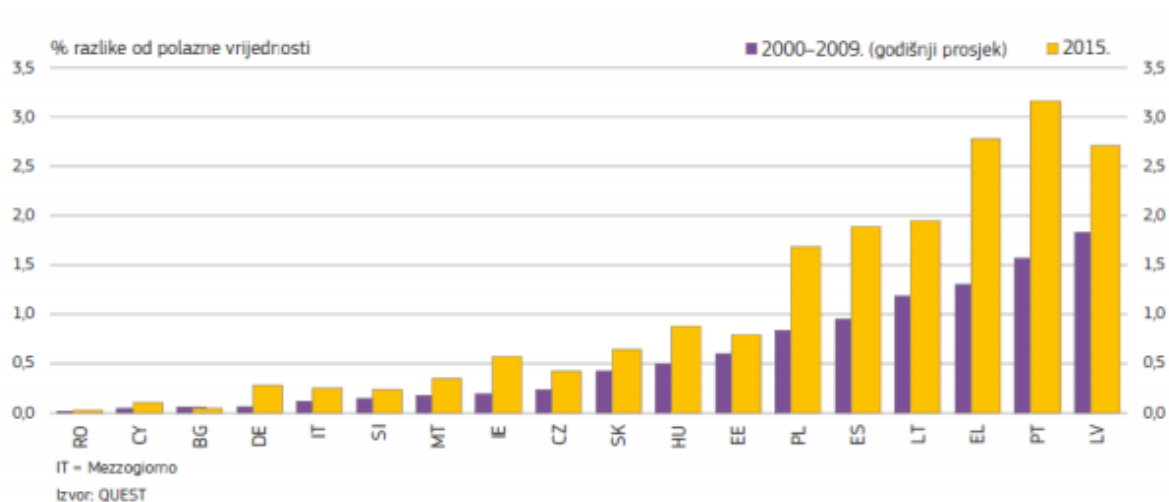
3.1.1 Učinci kohezijske politike Europske unije

Kao što je ranije istaknuto, regionalna politika ima snažan utjecaj na mnoge gospodarske sektore i kao takva doprinosi smanjenju regionalnih razlika, rastu, zapošljavanju te socijalnoj uključenosti. Investicijska sredstva koja EU dodjeljuje zemljama članicama omogućuju ispunjavanje mnogih ciljeva europske politike.

Kohezijska politika sa svojim aktivnostima nadopunjuje politike vezane uz obrazovanje, zapošljavanje, energetiku, zaštitu okoliša, jedinstveno tržište, istraživanje i inovacije. Dakle, kohezijska politika, osim što doprinosi svojim ciljevima djelovanja, ujedno je generator napretka i drugih europskih politika. Kohezijska politika potvrdila je svoje učinke u razdoblju krize u ublažavanju posljedica u europskim regijama i gradovima. ESI fondovi izravno doprinose Planu ulaganja i prioritetima Komisije koje je ona postavila, služe kao nadopuna Europskom fondu za strateška ulaganja kako bi se potaknula ulaganja, poboljšala investicijska klima, poduprijele reforme i financiranja privatnog sektora (European Commission, The EU's main investment policy, 2021.).

Učinci ulaganja prikazuju se simulacijama kao što se može vidjeti na Grafu 3. Iz prikaza slijedi da kohezijska politika doprinosi rastu BDP-a, u svakoj državi koja je u sustavu dobivanja sredstava iz fondova.

Graf 3. Procjena učinka kohezijske politike na BDP za razdoblje 2007.-2013.

Izvor: Europska komisija - Opća uprava za regionalnu i urbanu politiku (2014.)

3.2. Zajednička poljoprivredna politika (ZPP)

Zajednička poljoprivredna politika predstavlja skupinu načela i ciljeva te programe koji podupiru poljoprivredu u Europskoj uniji. Izuzetno je značajna jer mora osigurati okolišno-održivu proizvodnju koja može opskrbiti više od 500 milijuna potrošača EU-a zdravstveno ispravnom i sigurnom hranom. Također brine i o očuvanju ruralnih krajeva te unaprjeđenju životnog standarda ljudi koji u tim područjima žive.

Zajednička poljoprivredna politika počela se primjenjivati kasnih 1950-ih i ranih 1960-ih godina. Opći okviri ZPP-a postavljeni su Rimskim ugovorom, a konferencijom u Stresi (Italija) 1958. godine definirana su načela ZPP-a. ZPP je uspostavljen je 1962. godine nakon što ga je prihvatilo svih šest država osnivačica Zajednice (Kesner-Škreb, 2008.). Zajednička poljoprivredna politika je partnerstvo između poljoprivrede i društva te između Europe i njezinih poljoprivrednika. ZPP je zajednička politika svih država članica kojom se upravlja na europskoj razini, a financira se sredstvima iz proračuna EU-a. Njezini ciljevi su sljedeći (Europska komisija, Ukratko o zajedničkoj poljoprivrednoj politici, 2021.):

- potpora poljoprivrednicima i poboljšanje poljoprivredne produktivnosti, čime se osigurava stabilna opskrba povoljnom hranom
- zaštita prava poljoprivrednika iz Europske unije na odgovarajuću zaradu
- doprinos borbi protiv klimatskih promjena i održivom upravljanju prirodnim resursima

- očuvanje ruralnih područja i krajolika diljem EU-a
- održavanje dinamičnosti ruralnog gospodarstva promicanjem zapošljavanja u poljoprivredi, poljoprivredno-prehrambenim industrijama i povezanim sektorima

3.2.1. Stupovi Zajedničke poljoprivredne politike

Zajednička poljoprivredna politika provodi se kroz dva stupa:

1. Izravna plaćanja i tržišne intervencije
2. Ruralni razvoj

Cilj prvog stupa Zajedničke poljoprivredne politike jest omogućiti poljoprivrednim proizvođačima stabilan dohodak uz prihvatljive cijene poljoprivrednih proizvoda u Europskoj uniji. Prvi stup ZPP odnosi se na izravna plaćanja. Primarna zadaća izravnih plaćanja jest osigurati poljoprivrednim proizvođačima stabilan dohodak. Kako bi poljoprivrednici ostvarili pravo na izravna plaćanja, trebaju poštovati pravila koja propisuje EU. Prvi stup ZPP financira se iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi koji osigurava izravnu financijsku pomoć poljoprivrednicima u zemljama članicama (Europska komisija, Objašnjenje potpore dohotku, 2021.).

Drugi stup ZPP odnosi se na ruralni razvoj. Cilj drugog stupa Zajedničke poljoprivredne politike odnosi se na ostvarivanje ciljeva ruralnih sredina i ljudi koji u njima žive. Mjere ruralnog razvoja odnose se na unaprjeđenje konkurentnosti u šumarskom i poljoprivrednom sektoru, unaprjeđenje stanja krajolika i okoliša, poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i poticanje raznolikosti ruralne ekonomije. Drugi stup ZPP financira se iz sredstava Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (Pejčić, 2018.).

U nastavku će biti prikazana tablica dodijeljenih sredstava Europske unije za proračun Zajedničke poljoprivredne politike u dva programska razdoblja 2014.-2020. i 2021.-2027. Te udio prvog i drugog stupa u proračunu Zajedničke poljoprivredne politike.

Tablica 1. Proračunska sredstva za ZPP u dva programska razdoblja

EUROPSKA UNIJA	mlrd EUR	
	2014-2020	2021-2027
proračun za ZPP		
izravna plaćanja	308	285
ruralni razvoj	100	80
ukupno	408	365

Izvor: Pejčić 2018., Zajednička poljoprivredna politika EU

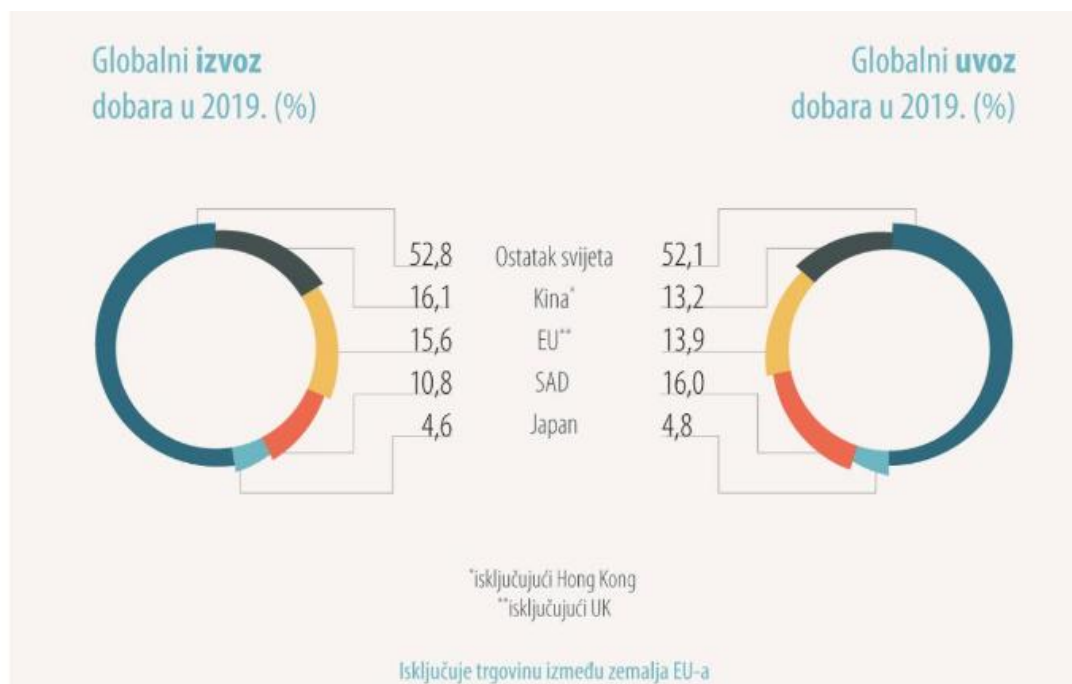
3.3. Ostale javne politike Europske unije

3.3.1. Trgovinska politika Europske unije

Trgovinska politika je jedna od najvažnijih politika koju provodi Europska Unija, kojom nastoji očuvati konkurentnost i pravednost u međunarodnoj razmjeni dobara i usluga. Globalizacija je dovela do povećanja međunarodne trgovine i sve veće ekonomske međuovisnosti. Trgovinska politika EU odgovor je na globalizaciju i alat kojim se ostvaruje njezin potencijal. Glavni cilj trgovinske politike je povećanje trgovinskih prilika za europske tvrtke, a to se postiže uklanjanjem trgovinski prepreka kao što su kvote i tarife, te osiguravanjem poštenog tržišnog natjecanja. Također Europska unija svoju trgovinsku politiku koristi i kako bi promovirala održivi razvoj, zaštitu okoliša, socijalne i sigurnosne standarde i ljudska prava (Europski parlament, Trgovinska politika Europske unije i prednosti globalizacije, 2019.).

U sljedećem Grafu 4. bit će prikazano koje mjesto Europska unija zauzima u svjetskoj trgovini, odnosno koliko joj iznosi ukupni izvoz i uvoz dobara.

Graf 4. Ukupni izvoz i uvoz dobara Europske unije u usporedbi s ostatkom svijeta.

Izvor: Europska komisija, statistički vodič DG TRADE-a, zasnovan na podacima Eurostata 2020.

Kao što se vidi iz prikazanog Grafa 4. u 2019. godini izvoz Europske unije predstavljao je 15,6% globalnog izvoza, a 13,9% globalnog uvoza, što čini EU jednim od najvećih globalnih trgovaca uz SAD i Kinu.

3.3.2. Industrijska politika Europske unije

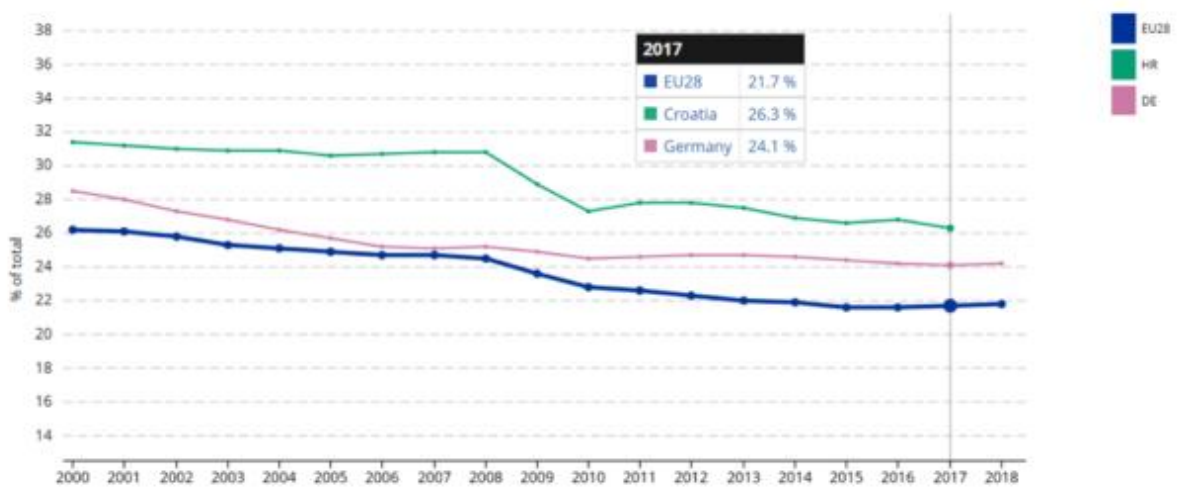
Industrija je jedan od glavnih grana gospodarstva Europske unije, a kao takva predstavlja motor inovativnosti, rasta produktivnosti i izvoza. Potreba za stvaranjem jedinstvene industrijske politike na području današnje Europske Unije seže još od stvaranja Carinske unije i zajedničkog tržišta (Filipović, Barjaktarović, 2015., str. 642.). Aktivnija industrijska politika Europske Unije počela se voditi od donošenja Lisabonske strategije. Industrijska politika stavljena je u funkciju gospodarskog rasta, povećanja zaposlenosti, povećanja investicija u inovacije i razvoj (Primorac, 2014., str. 40.). Industrijska politika je bilo koja vrsta intervencije ili vladine politike koja pokušava unaprijediti poslovno okruženje ili promijeniti strukturu gospodarske aktivnosti u vezi sektora, tehnologije ili zadataka za koje se očekuje da će ponuditi veće izgleda za gospodarski rast ili društvenu dobrobit nego što bi se dogodilo u odsutnosti takve intervencije (Warwick, 2013., str. 16.). Cilj industrijske politike Europske

unije je povećati konkurentnost europske industrije kako bi ostala pokretač održivog razvoja i zapošljavanja u Europi (Gouardères, 2021.).

Industrija Europske unije čini (Consilium, Industrijska politika EU-a, 2021.):

- više od 20% gospodarstva
- oko 35 milijuna radnih mjesta
- 80% izvoza robe

Graf 5. Zaposleni u industriji 2017. godine (u postotku od ukupnog broja zaposlenih)

Izvor: Brkljača, 2019.

Iz prethodnoga Grafa 5. možemo vidjeti da je trend zaposlenih u industriji opadajući, ali da i dalje čini 21,7% ukupnog broja zaposlenih u EU-28 prosjeku. Isto tako možemo vidjeti da je u Njemačkoj i Hrvatskoj broj zaposlenih čak i veći od prosjeka EU-28.

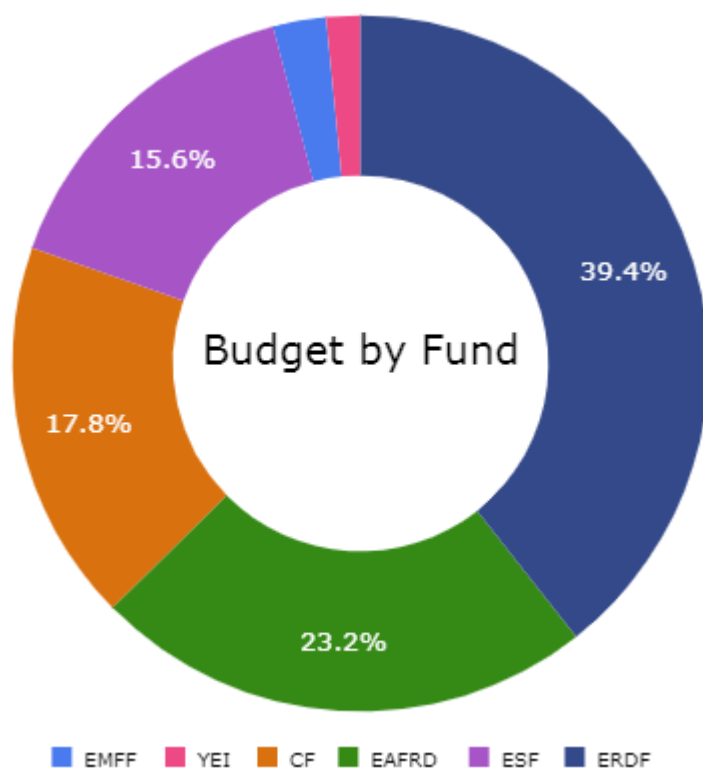
4. EKONOMSKO ZNAČENJE EU FONDOVA

EU fondovi su javna sredstva svih poreznih obveznika Europske unije i dio su zajedničkog proračuna svih država članica te su stoga važna tema za svakog građanina, kako zbog svoje vrijednosti, tako i zbog strateških ciljeva koji se ostvaruju kroz financijske instrumente. EU fondovi namijenjeni su za županije, gradove, obrtnike, poduzetnike, obrazovne institucije, udruge i ostale javne i državne ustanove. Zbog toga pravo na povlačenje sredstava iz EU fondova imaju sve vrste organizacija iz civilnog, privatnog i javnog sektora, te građani pojedinci i njihove inicijative (ASOO, Što su EU fondovi i zašto su zanimljivi?, 2021.). EU fondove kao financijske instrumente ne bi se trebalo doživljavati kao iznos koji Hrvatska nepovratno dobiva, već kao izvor za financiranje projekata do nekog maksimalnog iznosa određenog sporazumima između Vlade RH i Europske komisije. Usto, ova sredstva najčešće su vezana uz nužnost sufinanciranja i vlastitim sredstvima (Večernji list, 2013.).

4.1. Sredstva EU fondova na raspolaganju Republici Hrvatskoj

Hrvatska je ulaskom u punopravno članstvo Europske unije postala korisnica sredstava iz europskih fondova. U financijskom razdoblju od 2014. do 2020. godine Republika Hrvatska na raspolaganju iz Europskih strukturnih i investicijskih fondovima ima 10,7 milijardi eura. Što predstavlja 2,529 eura po osobi iz Europskog proračuna u razdoblju od 7 godina (European Commission, Country Dana for: Croatia, 2021.). Strateški okvir za korištenje ESI fondova u Republici Hrvatskoj određen je operativnim programima, Zajedničkim nacionalnim pravilima, Sporazumom o partnerstvu i Zakonom o uspostavi institucionalnog okvira za korištenje ESI fondovima u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2014.-2020. te uredbama koje propisuju nadležnosti pojedinih tijela za svaki ESI instrument (Filipančić, 2020.).

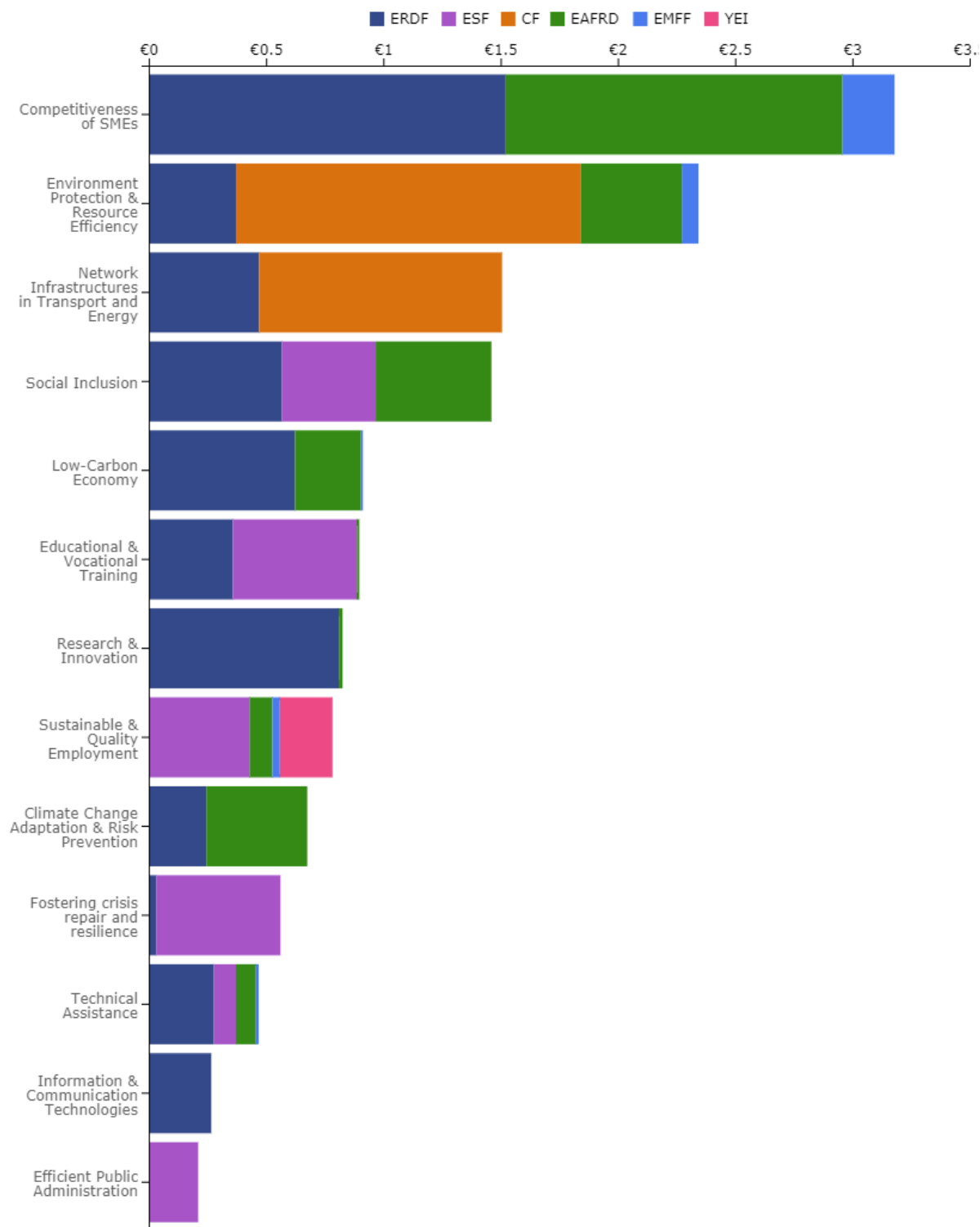
Graf 6. Raspodjela dodijeljenih sredstava ESI fondova Republici Hrvatskoj 2014.-2020. po fondu

Izvor: European Commission, Country Dana for: Croatia, 2021.

Iz prikazanog Grafa 6. možemo vidjeti da najveći postotak dodijeljenih sredstava pripada Europskom fondu za regionalni razvoj čak 39,4%. Zatim slijedi Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj s 23,2%. Na Kohezijski fond otpada 17,8% ukupnih sredstava dok Europski socijalni fond ima 15,6%. Najmanji postotak zauzimaju Europski fond za pomorstvo i ribarstvo te Inicijativa za zapošljavanje mladih s 4%.

Graf 7. Raspodjela dodijeljenih sredstava iz ESI fondova Republici Hrvatskoj 2014.-2020. po temama, u milijardama eura

Izvor: European Commission, Country Dana for: Croatia, 2021.

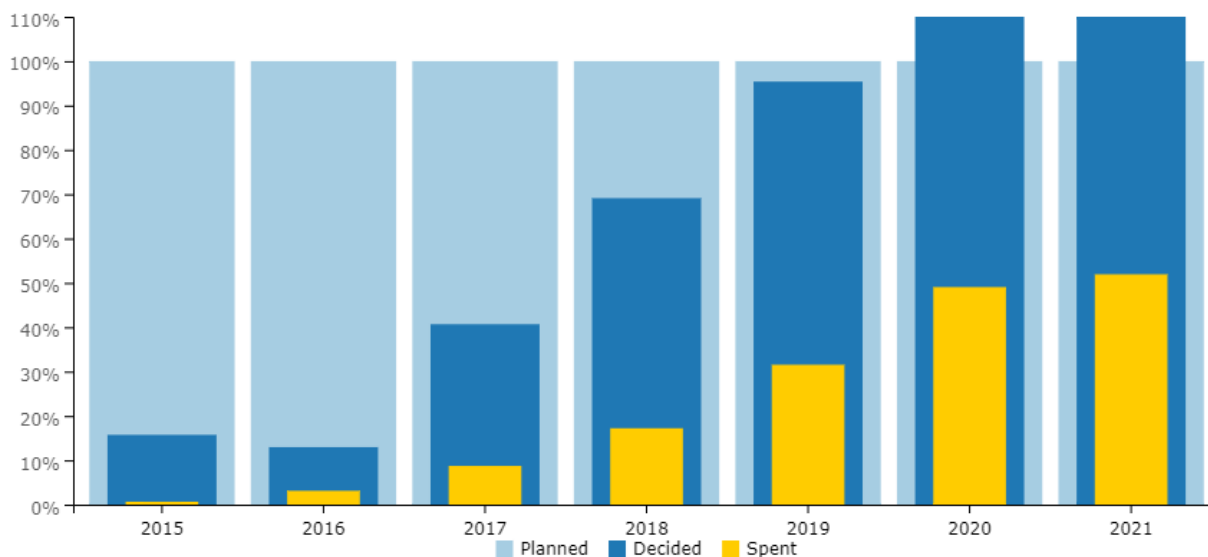
Kao što se može vidjeti iz Grafa 7. najviše sredstava dodijeljeno je za konkurentnost malih i srednjih poduzeća, s iznosom nešto većim od 3,1 milijarde eura. Zatim slijedi zaštita okoliša i racionalno korištenje resursa s iznosom od oko 2,3 milijarde eura. Najmanje sredstava

namijenjeno je za informacijske i komunikacijske tehnologije te efektivniju javu administraciju čija sredstva iznose oko 200 milijuna eura, odnosno 230 milijuna eura.

4.1.1. Iskorištenost EU fondova u Republici Hrvatskoj

Do 26. kolovoza 2021. godine ugovoreni su projekti u vrijednosti od 13,15 milijardi eura odnosno 122,50% dodijeljenih sredstava. Ukupno je isplaćeno 6,40 milijardi eura odnosno 59,60% dodijeljenih sredstava te je ovjereno 5,36 milijardi eura odnosno 49,98% dodijeljenih sredstava. U razdoblju od 2013. godine do 26. kolovoza 2021. razlika između uplaćenih sredstava iz proračuna EU u proračun RH i sredstava uplaćenih iz Proračuna Republike Hrvatske u proračun Europske unije iznosi 44,71 milijarde kuna u korist proračuna Republike Hrvatske. Operativni program Konkurentnost i kohezija ima najbolji postotak ugovorenosti sredstava od 131,95% ukupno raspoložive alokacije, dok najbolji postotak isplaćenih sredstava bilježi Program ruralnog razvoja odnosno 76,24% dodijeljenih sredstava (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, 2021.). Važno je i za naglasiti da se financijska sredstva isplaćuju dulje nego što traje financijska perspektiva, odnosno sredstva će se isplaćivati do kraja 2023. godine.

Graf 8. Odnos planiranih, ugovorenih i isplaćenih ESI sredstava u RH do 30.06.2021.

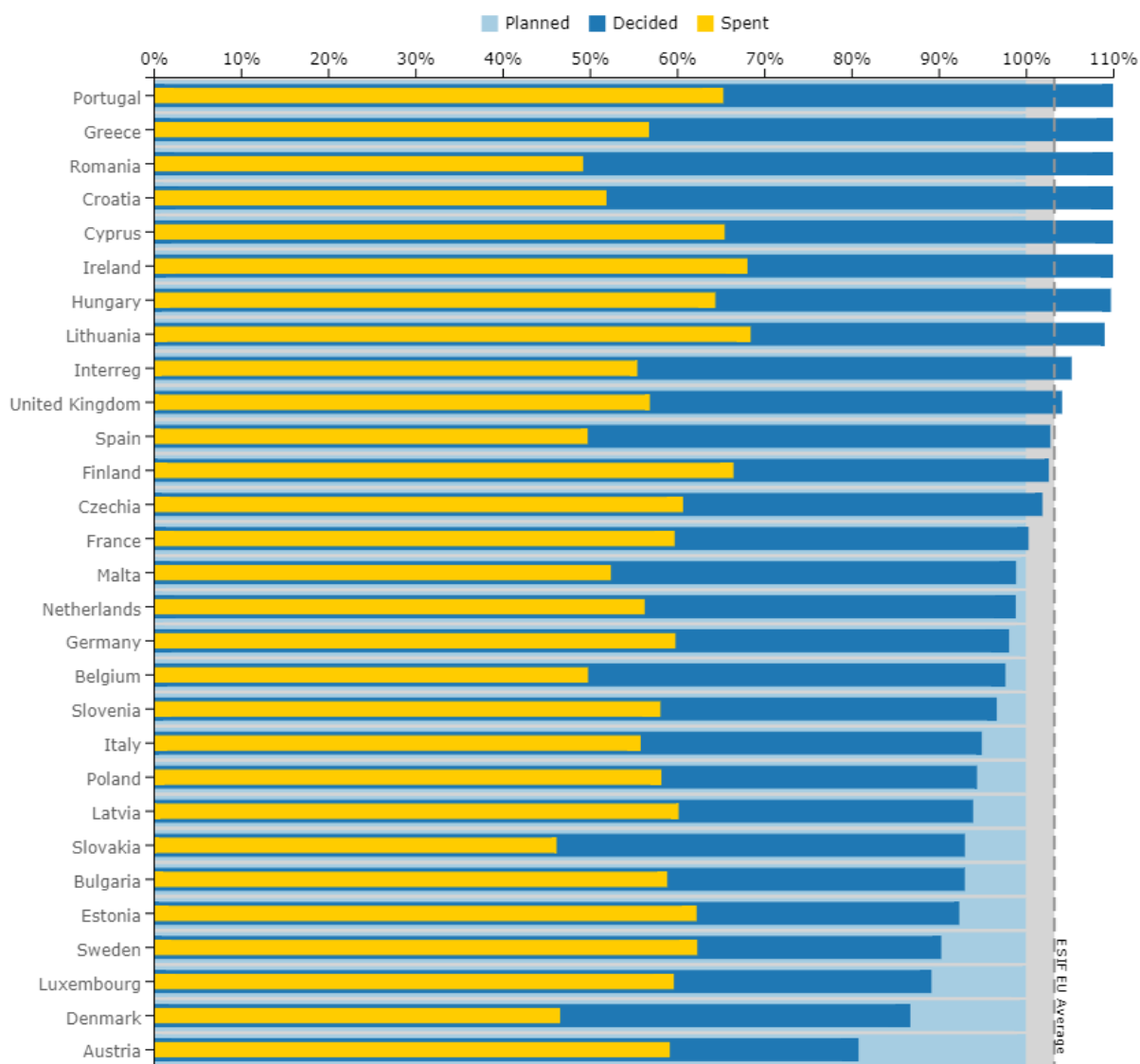

Izvor: European Commission, Country Dana for: Croatia, 2021.

Kao što možemo primijetiti u Grafu 8. 2020. godine ugovorena sredstva prelaze planirana sredstva i to za 25% odnosno čak za 3,1 milijardu eura. Usto možemo vidjeti i da je stopa isplaćenosti 2019. bila 32% planiranih sredstava dok 2020. iznosi 49% planiranih sredstava odnosno 2,2 milijarde eura više. Isto tako možemo vidjeti da je do 30.06.2021. ukupno

isplaćena sredstva iznose oko 52% planiranih sredstava, odnosno u pola godine Republici Hrvatskoj isplaćeno je oko 1,1 milijarde eura.

Graf 9. Pregled implementacije EU sredstava po zemljama do 30.06.2021.

Izvor: European Commission (2021.), European structural and investment funds, 2014-2020
ESIF OVERVIEW

Objašnjenje oznaka: Interreg = Nova generacija programa za međuregionalnu i prekograničnu suradnju

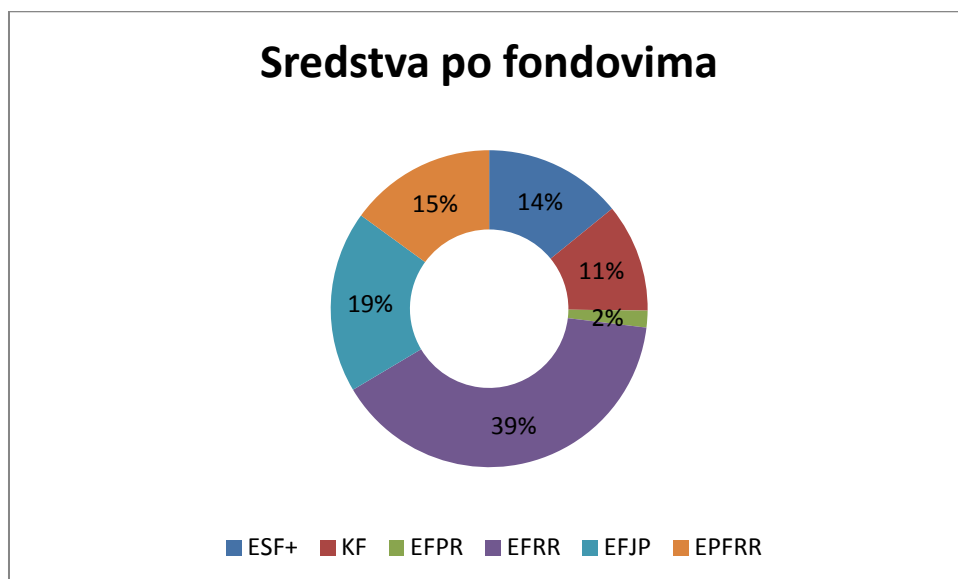
Iz Grafa 9. možemo usporedi implementaciju sredstava Republike Hrvatske sa ostalim zemljama EU. Prosjek Europske unije po ugovorenosti sredstava iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova iznosi 103%. Republika Hrvatska sa svojih 118% ugovorenosti nalazi se iznad prosjeka EU. Najveću stopu ugovorenosti ima Portugal sa 133%, a zatim slijede

Grčka (127%), Rumunjska (125%), te malo ispod Republike Hrvatske nalaze se Cipar (115%), Irska (112%) i Mađarska (110%). Najmanju stopu ugovorenosti sredstava imaju Austrija (81%), Danska (87%) i Luksemburg (89%) te se nalaze ispod prosjeka EU. Republika Hrvatska s potrošnjom ESI sredstva u iznosu 7,3 milijarde eura ili 52% spada među najlošije rangirane članice. Uz RH tu su još Malta (52%), Španjolska (50%), Belgija (50%), Rumunjska (49%), Danska (47%) i Slovačka koja ujedno ima i najmanju iskorištenost od samo 46% od ugovorenih sredstava. Države s najvećim postotkom iskorištenosti sredstava su Irska (68%) i Litva (68%), a nakon njih još slijede Finska (66%) i Portugal sa 65% iskorištenih sredstava. Uzevši stopu ugovorenosti i stopu iskorištenosti koji prikazuju kvantitativne pokazatelje, potrebno je istaknuti da je kvaliteta projekata koji se provode jedan od važnijih pokazatelja uspješnosti. Dakle bitno je ugovarati projekte koji će potaknuti rast i razvoj i kvalitetnija radna mjesta.

4.1.2. Buduća EU sredstva na raspolaganju Republici Hrvatskoj

Upravo se nalazimo na početku novog financijskog razdoblja 2021.-2027., a Europski proračun nikad nije bio izdašniji te iznosi 1 824,3 milijardi eura. Sredstva koja će biti dostupna državama članicama dodjeljuju se iz dva izvora. Prvi je standardni Višegodišnji financijski okvir (VFO) koji je predviđen za sedmogodišnje financijsko razdoblje. Drugi izvor je novost koji se pokazao potrebnim zbog krize uzrokovane koronavirusom, te se naziva EU sljedeće generacije (Next Generation EU, NGEU). Dodijeljena sredstva iz VFO-a iznose 1 074,3 milijardi eura, dok se 750 milijardi eura financira iz instrumenta NGEU-a. Od 750 milijardi eura u sklopu NGEU, 390 milijardi eura odnosi se na bespovratna sredstva dok se 360 milijardi eura odnosi na zajmove državama članicama. Za novo sedmogodišnje financijsko razdoblje Republici Hrvatskoj na raspolaganju je iznos viši od 25 milijardi eura, od toga više od 14 milijardi eura iz VFO-a te oko 11 milijardi eura iz NGEU (Europski strukturni i investicijski fondovi, EU fondovi 2021.-2027. 2021.).

Graf 10. Raspodjela sredstava ESI fondova u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2021.-2027. po fondu

Izvor: Izrada autora na temelju podataka sa: <https://www.eu-projekti.info/fond-category/esi-fondovi-2021-2027/#>

Europski strukturni i investicijski fond za novo sedmogodišnje financijsko razdoblje iznosi oko 14 milijardi eura. Od toga najviše sredstava pripada Europskom fondu za regionalni razvoj (EFRR) 5,54 milijarde eura ili 39%, zatim slijedi Europski fond za jamstva u poljoprivredi (EFJP) sa iznosom od 2,6 milijardi eura ili 19%. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) je na 15% ukupno dodijeljenih sredstava ili 1,55 milijardi eura, a Europskom socijalno fondu plus (ESF+) pripalo je 1,98 milijardi eura ili 14%. Kohezijskom fondu (KF) pripalo je 11% ili 1,55 milijardi eura, a najmanje sredstva pripalo je Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo 0,24 milijardi eura ili 2% ukupno dodijeljenih sredstava (Graf 10).

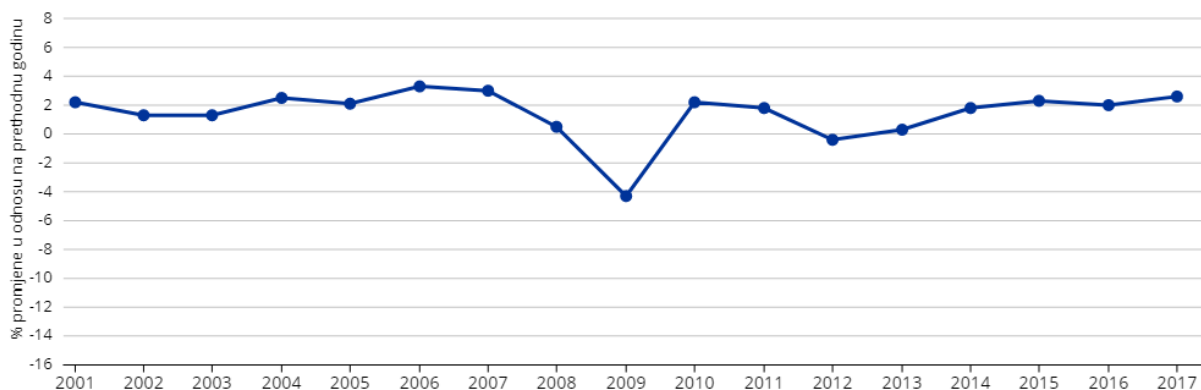
4.2. Utjecaj EU fondova na gospodarski razvoj u Europskoj uniji

Europsko gospodarstvo je jedno od najvećih na svijetu, prema ukupnoj vrijednosti robe i pruženih usluga bruto domaći proizvod (BDP) Europske unije za 2019. godinu iznosio je 16,4 bilijuna eura. Ekonomska politika EU-a usmjerena je na rast i stvaranje novih radnih mjesta, a to se postiže pametnijim korištenjem financijskih sredstava, uklanjanjem prepreka ulaganjima, pružanjem tehničke potpore investicijskim projektima i povećanjem njihove vidljivosti (EU, Gospodarstvo 2021.).

4.2.1. Bruto domaći proizvod

BDP ili bruto domaći proizvod je pokazatelj ukupne vrijednosti dobara i usluga proizvedenih u zemlji tijekom cijele godine i vrlo je bitan za gospodarstvo svake zemlje. Budući da je BDP pokazatelj koji se na cijelom svijetu računa na isti način, putem njega se mogu komparirati pojedine zemlje i njihov stupanj razvoja (Moj-bankar, BDP, 2021.).

Graf 11. Kretanje bruto domaćeg proizvoda Europske unije u razdoblju od 2000. do 2017. godine

Izvor: DZS, Europsko gospodarstvo od početka tisućljeća, 2018.

Kao što možemo vidjeti u prethodno prikazanom Grafu 11. u razdoblju od 2000. do 2017. godišnji rast BDP-a Europske unije bio je prilično nestabilan. U razdoblju od 2001. do 2007. godišnja stopa rasta gospodarstva kretala se između 1% i 3%. U razdoblju od 2008. do 2013. gospodarstvo EU-a bilo je pod snažnim utjecajem financijske krize, tako da je BDP pao za više od 4% u 2009., a zatim je opet blago pao u 2012. Otada se gospodarstvo postupno oporavljalo, a godišnje stope rasta kretale su se oko 2% u razdoblju od 2014. do 2017.

4.3. Utjecaj EU fondova na gospodarski razvoj u Hrvatskoj

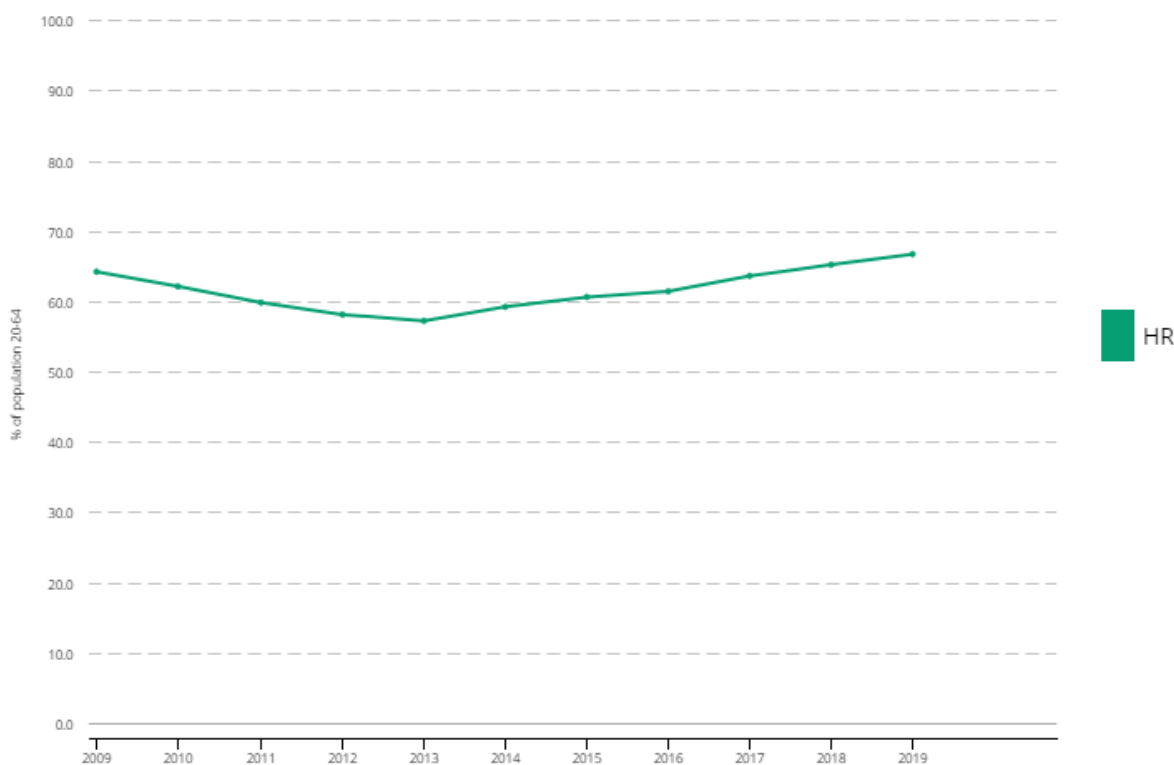
Ključ za gospodarski rast i ekonomski uspjeh ovisi prije svega o mogućnostima nacije da stvori nove vrijednosti i dobra, te unaprjeđuje kvalitetu postojećih. Glavni ciljevi gospodarskog boljitka odnose se na povećanje dobara i blagodati u društvu. Riječ je o ciljevima poput sljedećih: veći izvoz i konkurentnost ekonomije, visoka stopa zaposlenosti, bolja socijalna i zdravstvena skrb, porast proizvodnosti i rast životnog standarda (Ćosić, Fabac, 2001., str. 1.)

Kako bi nacija mogla stvoriti nove vrijednosti i dobra, a samim time povećati kvalitetu trebala bi biti usmjerena prema održivom gospodarskom razvoju. Prioriteti Europske unije usmjereni su na mobilnost, stabilnost i održiv rast te se njima utječe na gospodarstvo pojedine zemlje.

4.3.1. Zaposlenost

Zaposleni su sve osobe koje su zasnovale radni odnos s poslodavcem, na neodređeno ili određeno vrijeme, neovisno o duljini radnog vremena i vlasništvu pravne osobe. U zaposlene su uključeni pripravnici, osobe na porodnom dopustu i bolovanju te osobe koje su iz bilo kojeg razloga odsutne s posla do prekida radnog odnosa (DZS, Zaposlenost i plaće, 2021.).

Graf 12. Kretanje stope zaposlenosti u Hrvatskoj od 2009. do 2019. godine.

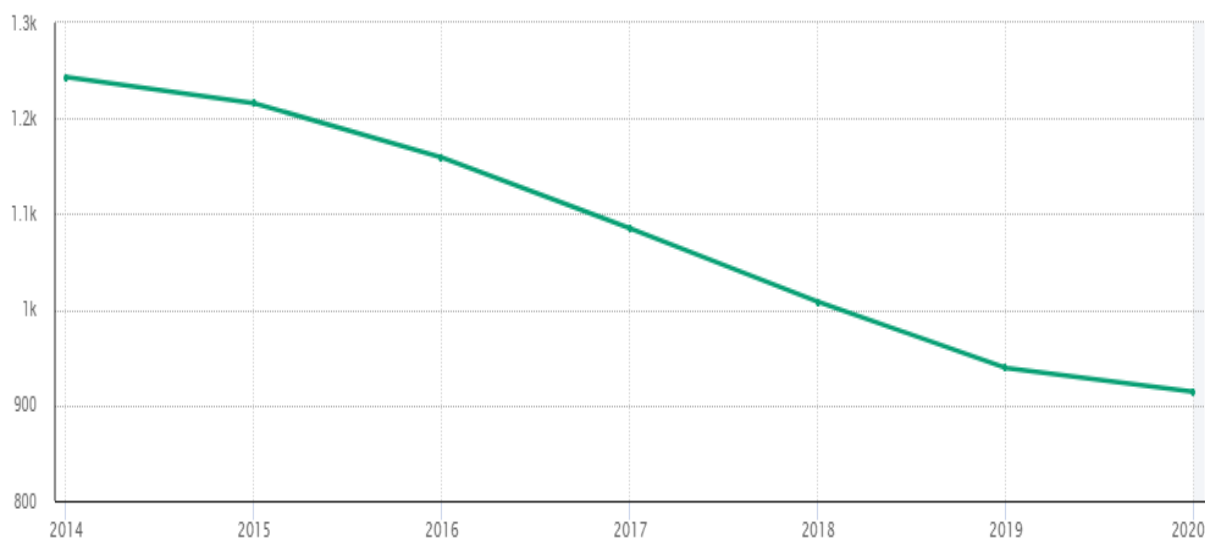
Izvor: Eurostat, zaposlenost-godišnja statistika, 2020.

U prikazanom Grafu 12., prema podacima Eurostata zaposlena populacija u dobi 20-24 godine bila je u padu od 2009. do 2013. godine, te je 2013. godine zaposlenost iznosila 57,2%. Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju 1.sprnja. 2013. godine možemo primijetiti kontinuirani rast stope zaposlenosti od 2014. do 2019. godine. Tako je 2014. godine stopa zaposlenosti iznosila 59,2% dok je 2019. godine narasla na 66,7% što je porast za više od 7 postotnih bodova.

4.3.2. Siromaštvo i socijalna isključenost

Borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti jedan je od glavnih prioriteta Europske unije i njezinih članica u području socijalne politike (Kennedy, 2021.). Socijalno su isključeni oni pojedinci koji nisu u mogućnosti sudjelovati u uobičajenim aktivnostima društva kojemu pripadaju, zbog čimbenika koji su izvan njihove kontrole (nezaposlenost, siromaštvo, nedostatak osnovnih sposobnosti, invaliditet, diskriminacija i dr.) (Enciklopedija, Miroslav Krleža, 2021.).

Graf 13. Broj osoba izloženih siromaštvu i socijalnoj isključenosti u Hrvatskoj u tisućama

Izvor: Eurostat, People at risk of poverty or social exclusion, 2021.

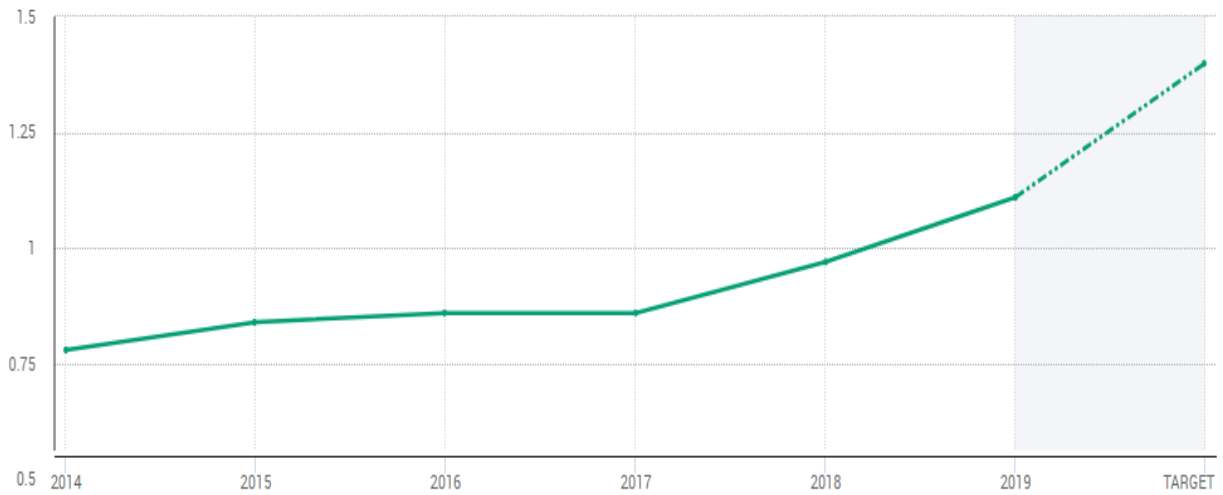
Iz godine u godinu u Hrvatskoj se pokušava suzbiti siromaštvo i socijalna isključenost te je u Grafu 13. vidljiv pad broja rizičnih osoba od siromaštva i socijalne isključenosti. Na početku 2014. godine broj rizičnih osoba iznosio je 1 243 000 dok je na kraju 2020. godine taj broj iznosio 914 000 osoba. Što znači da se broj osoba izloženih siromaštvu i socijalnoj isključenosti u 6 godina smanjio za više od 300 000 osoba.

4.3.3. Istraživanje i razvoj

Jedan od prioriteta hrvatske politike, ali i društva je ulaganje u istraživanje i razvoj, jer su upravo inovacije i novi proizvodi preduvjet za uspješno i održivo gospodarstvo. U Republici Hrvatskoj u 2019. na istraživačko-razvojnu (IR) djelatnost utrošeno je 4,5 milijardi kuna, što je za 19,7% više u odnosu na prethodnu godinu. Od ukupnih sredstava za IR, najviše je

utrošeno u poslovnom sektoru, 49,0%. Slijedi visoko obrazovanje s 32,3%, dok je najmanje sredstava utrošeno u državnome i privatnome neprofitnom sektoru, 18,7% (DZS, IR, 2020.).

Graf 14. Kretanje stope izdataka u BDP-u za istraživanje i razvoj u Hrvatskoj od 2014. do 2019. godine

Izvor: Eurostat, GERD, 2021.

U Grafu 14. prikazano je kretanje stope izdataka za istraživanje i razvoj u BDP-u od 2014. do 2020. godine. Kada je Hrvatska postala punopravna članica EU-a stopa izdataka je iznosila 0,78% BDP-a. Kao što možemo vidjeti stopa izdataka je kontinuirano rasla te je 2019. godine iznosila 1,11% BDP-a. Cilj Hrvatske postavljen od Europske unije bio je da stopa izdataka do kraja 2020. godine iznosi 1,4% BDP-a.

5. ZAKLJUČAK

U ovom radu su objašnjeni Europski strukturni i investicijski fondovi, navedene su njihove namjene te sredstv kojima raspoložu. Opisane su i neke Europske javne politike kao što su Kohezijska politika, Zajednička poljoprivredna politika i Trgovinska politika. Prikazana su i sredstva Europske unije kojima raspolaze Hrvatska te njihovu iskorištenost i utjecaj na gospodarski razvoj.

Europska unija je tijekom godina razvila širok izbor mogućnosti financiranja kroz EU fondove, kako bi pomogla slabije razvijenim regijama i ojačala njihova gospodarstva, a samim time i čitavu Zajednicu učinila još prosperitetnijom i konkurentnijom.

Iz ovog rada je vidljivo da se Republika Hrvatska u prvim godinama članstva nije najbolje snašla u „povlačenju“ dostupnih EU sredstava, ugovorenost i iskorištenost Europskih sredstava bila je među najmanjima u čitavoj Europskoj uniji. No nakon početnih godina lutanja Hrvatska je shvatila važnost EU fondova te je u zadnje dvije godine značajno počela ugovarati dostupna sredstva. Tako je do 30.06.2021. stopa ugovorenosti sredstava iznosila 118% od planiranih što je čak 15% više od EU prosjeka te spada u sam vrh Europske unije. Nažalost stopa iskorištenih sredstava je i dalje među najnižima u Europskoj uniji, ali važno je naglasiti da se dodijeljena sredstva mogu iskoristiti do kraja 2023. godine. Isto tako iz ovog rada može se primijetiti da se nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju lagano povećava broj zaposlenih, a da se broj siromašnih i socijalno isključenih osoba smanjio, što je jednim dijelom zaslužna i Europska socijalna politika. Usto povećao se udio izdataka za istraživanje i razvoj u BDP-u za 0,33%.

Republika Hrvatska u narednom višegodišnjem financijskom razdoblju ima izvanrednu razvojnu priliku zbog EU sredstava, uvođenja eura i uzleta novih industrija, ali ne bi se trebala samo puko oslanjati na EU fondove, već je važno fokusirati se na izbor kvalitetnih projekata koji mogu doprinijeti široj zajednici.

LITERATURA

1. Aoife Kennedy (2021.), Borba protiv siromaštva, socijalne isključenosti i diskriminacije [e-publikacija], dostupno na: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hr/FTU_2.3.9.pdf [15.09.2021.]
2. ASOO (2021.), Što su EU fondovi i zašto su zanimljivi?, dostupno na: <https://www.asoo.hr/defco/sto-su-eu-fondovi-i-zasto-su-zanimljivi/> [13.09.2021.]
3. Consilium (2021.), Industrijska politika EU-a, dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/eu-industrial-policy/> [10.09.2021.]
4. Dragutin Pejčić (2018.), Zajednička poljoprivredna politika EU [e-publikacija], dostupno na: http://www.du-hok.net/wp-content/uploads/2019/01/Zajedni%C4%8Dka-poljoprivredna-politika-EU-PREZENZACIJA_2018-01-10.pdf [10.09.2021.]
5. Državni zavod za statistiku (2020.), Istraživanje i razvoj (IR) u 2019., dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/08-02-01_01_2020.htm [17.09.2021.]
6. Državni zavod za statistiku (2021.), Zaposlenost i plaće, dostupno na: https://www.dzs.hr/hrv/dbhomepages/zaposlenost%20i%20place/metodologija_zaposlenost.htm [15.09.2021.]
7. Državni zavod za statistiku, Europsko gospodarstvo od početka tisućljeća, (2018.), dostupno na: https://www.dzs.hr/european_economy/bloc-1a.html?lang=hr [20.09.2021.]
8. EU Ribarstvo (2020.), Europski fond za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020. (EFPR), dostupno na: <https://euribarstvo.hr/europski-fond-za-pomorstvo-i-ribarstvo-2014-2020-epfr/> [04.09.2021.]
9. EU-Projekti info (2021.), Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (The European maritime and fisheries fund – EMFF), dostupno na: <https://www.eu-projekti.info/fond/europski-fond-za-pomorstvo-i-ribarstvo/#> [04.09.2021.]

10. EU-Projekti info (2021.), Europski socijalni fond (European social fund – ESF), dostupno na: <https://www.eu-projekti.info/fond/europski-socijalni-fond/#> [02.09.2021.]
11. EU-Projekti info (2021.), Europski strukturni i investicijski fondovi 2021.-2027., dostupno na: <https://www.eu-projekti.info/fond-category/esi-fondovi-2021-2027/#> [01.09.2021.]
12. European Commission (2020.), About the ENRD, dostupno na: https://enrd.ec.europa.eu/about_en [04.09.2021.]
13. European Commission (2021.), Country Dana for: Croatia, dostupno na: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/HR> [13.09.2021.]
14. European Commission (2021.), European structural and investment funds, 2014-2020 ESIF OVERVIEW, dostupno na: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/overview> [20.09.2021.]
15. European Commission (2021.), Kohezijska politika, dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/what/glossary/c/cohesion-policy [08.09.2021.]
16. European Commission (2021.), Kohezijski fond, dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/hr/funding/cohesion-fund/ [02.09.2021.]
17. European Commission (2021.), Priorities for 2021-2027, dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/how/priorities [08.09.2021.]
18. European Commission (2021.), The EU's main investment policy, dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/what/investment-policy/ [08.09.2021.]
19. European Commission, Cohesion Fond, 2021., dostupno na: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/funds/cf> [20.09.2021.]
20. Europska komisija - Opća uprava za regionalnu i urbanu politiku [e-publikacija], (2014.), dostupno na:

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion6/6cr_hr.pdf [20.09.2021.]

21. Europska komisija (2021), Europski strukturni i investicijski fondovi, dostupno na: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/funding-opportunities/funding-programmes/overview-funding-programmes/european-structural-and-investment-funds_hr [01.09.2021.]
22. Europska komisija (2021.), Objašnjenje potpore dohotku, dostupno na: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/income-support/income-support-explained_hr [08.09.2021.]
23. Europska komisija (2021.), Ruralni razvoj, dostupno na: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development_hr [04.09.2021.]
24. Europska komisija (2021.), Ukratko o zajedničkoj poljoprivrednoj politici, dostupno na: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_hr [08.09.2021.]
25. Europska komisija, statistički vodič DG TRADE-a, zasnovan na podacima Eurostata (2020.), dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/economy/20180703STO07132/info-grafika-eu-i-svjetska-trgovina> [20.09.2021.]
26. Europska unija (2021.), Gospodarstvo, dostupno na: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/economy_hr [15.09.2021.]
27. Europski parlament (2019.), Trgovinska politika Europske unije i prednosti globalizacije, dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/economy/20190528STO53303/trgovinska-politika-europske-unije-i-prednosti-globalizacije> [10.09.2021.]
28. Europski parlament (2021.), €6.1 billion to promote sustainable fisheries and safeguard fishing communities, dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/press-room/20210701IPR07518/EU6-1->

[billion-to-promote-sustainable-fisheries-and-safeguard-fishing-communities](#)

[04.09.2021.]

29. Europski socijalni fond (2020.), Europski socijalni fond, dostupno na: <http://www.esf.hr/europski-socijalni-fond/> [02.09.2021.]
30. Europski strukturni i investicijski fondovi (2021), EU fondovi, dostupno na: <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/> [01.09.2021.]
31. Europski strukturni i investicijski fondovi (2021.), ESI fondovi 2014.-2020., dostupno na: <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/> [01.09.2021.]
32. Europski strukturni i investicijski fondovi (2021.), EU fondovi 2021.-2027., dostupno na: <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/eu-fondovi-2021-2027/> [15.09.2021.]
33. Europski strukturni i investicijski fondovi (2021.), Zakonodavni paket za Kohezijsku politiku za razdoblje 2021.-2027., dostupno na: <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/eu-fondovi-2021-2027/zakonodavni-paket-za-kohezijsku-politiku-za-razdoblje-2021-2027/> [08.09.2021.]
34. europski-fondovi.eu (2021.), Europski fond za pomorstvo i ribarstvo-EMFF, dostupno na: <http://europski-fondovi.eu/eff> [04.09.2021.]
35. europski-fondovi.eu (2021.), Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj – EAFRD, dostupno na: <http://europski-fondovi.eu/eafrd> [04.09.2021.]
36. Eurostat, Gross domestic expenditure on R&D (GERD), (2021.), dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/t2020_20/default/line?lang=en [20.09.2021.]
37. Eurostat, People at risk of poverty or social exclusion, (2021.), dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/t2020_50/default/line?lang=en [20.09.2021.]
38. Eurostat, zaposlenost-godišnja statistika, (2020.), dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Zaposlenost_%E2%80%93_godi%C5%A1nja_statistika&oldid=496981 [20.09.2021.]

39. Filipović, S. & Barjaktarović, L. Razvoj preduzetništva i industrijske politike u Evropskoj Uniji i zemljama zapadnog Balkana, International Scientific Conference of IT and Business-Related Research, 2015, str. 642.
40. Frédéric Gouardères (2021.), Opća načela industrijske politike EU-a, dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/61/opca-nacela-industrijske-politike-eu-a> [10.09.2021.]
41. Informacijski centar Europe Direct Pula – Pola (b. d.), Javne politike [e-publikacija], dostupno na: https://www.civilnodrustvo-istra.hr/images/uploads/files/Javne_politike_brosura_web.pdf [08.09.2021.]
42. Ivica Brkljača, Razbijanje mitova II: udjel zaposlenih u industriji u ukupnoj zaposlenosti veći u Hrvatskoj nego u Njemačkoj!, (2019.), dostupno na: <https://arhivanalitika.hr/blog/razbijanje-mitova-ii-udjel-zaposlenih-u-industriji-u-ukupnoj-zaposlenosti-veci-u-hrvatskoj-nego-u-njemackoj/> [20.09.2021.]
43. K. Ćosić, R.Fabac (2001.) -Gospodarski rast, tehnološki razvitak i suvremeno obrazovanje, str 1.
44. Katarina Boban Filipančić (2020.), Što je Republici Hrvatskoj na raspolaganju iz EU fondova?, dostupno na: https://eufondovi.dashofer.hr/33/sto-je-republici-hrvatskoj-na-raspolaganju-iz-eu-fondova-uniqueidRCViWTptZHKgE_vaYK6hdmbF3HMM-MxpLpGVMy1prA/ [13.09.2021.]
45. M. Kesner-Škreb: Zajednička poljoprivredna politika Europske unije Financijska teorija i praksa 32 (4) str. 543-545 (2008.)
46. Marek Kołodziejski (2021.), Europski fond za regionalni razvoj (EFRR), dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/95/europski-fond-za-regionalni-razvoj-efrr-> [02.09.2021.]
47. Marek Kołodziejski (2021.), Kohezijski fond, dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/96/kohezijski-fond> [02.09.2021.]
48. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (2021.), Hrvatska je u plusu 44 milijarde kuna u odnosu na uplaćena sredstva u proračun Europske unije,

- dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/vijesti/hrvatska-je-u-plusu-44-milijarde-kuna-u-odnosu-na-uplacena-sredstva-u-proracun-europske-unije/4670> [13.09.2021.]
49. Moj-bankar (2021.), Bruto domaći proizvod (BDP), dostupno na: [https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/B/Bruto-doma%C4%87i-proizvod-\(bdp\)](https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/B/Bruto-doma%C4%87i-proizvod-(bdp)) [15.09.2021.]
50. Priomorac, T. Reindustrializacija: što donosi nova industrijska politika?, Zagrebačka inicijativa, Perspektive, 2014, Vol. 4, No. 1, str. 40.
51. socijalna isključenost. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=56929> [22.09.2021.]
52. Večernji list (2013.), Što su EU fondovi i na koji način funkcioniraju, dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/sto-su-eu-fondovi-i-na-koji-nacin-funkcioniraju-537896> [13.09.2021.]
53. Vela A., Menadžment ESI fondova, Školska knjiga, Zagreb, 2015.
54. Warwick, K. Beyond Industrial Policy: Emerging Issues and New Trends, OECD Science, Technology and Industry Policy Papers, 2013, No. 2, OECD Publishing, str. 16.

POPIS GRAFOVA

GRAF 1. RASPODJELA EU SREDSTAVA PREMA FONDOVIMA	4
GRAF 2. DODIJELJENA SREDSTVA IZ KOHEZIJSKOG FONDA ZA RAZDOBLJE 2014.-2020. PO DRŽAVI ČLANICI U MILIJARDAMA EURA.....	6
GRAF 3. PROCJENA UČINKA KOHEZIJSKE POLITIKE NA BDP ZA RAZDOBLJE 2007.-2013.....	14
GRAF 4. UKUPNI IZVOZ I UVOZ DOBARA EUROPSKE UNIJE U USPOREDBI S OSTATKOM SVIJETA.	17
GRAF 5. ZAPOSLENI U INDUSTRIJI 2017. GODINE (U POSTOTKU OD UKUPNOG BROJA ZAPOSLENIH)	18
GRAF 6. RASPODJELA DODIJELJENIH SREDSTAVA ESI FONDOVA REPUBLICI HRVATSKOJ 2014.-2020. PO FONDU	20
GRAF 7. RASPODJELA DODIJELJENIH SREDSTAVA IZ ESI FONDOVA REPUBLICI HRVATSKOJ 2014.-2020. PO TEMAMA, U MILIJARDAMA EURA	21
GRAF 8. ODNOS PLANIRANIH, UGOVORENIH I ISPLAĆENIH ESI SREDSTAVA U RH DO 30.06.2021.	22
GRAF 9. PREGLED IMPLEMENTACIJE EU SREDSTAVA PO ZEMLJAMA DO 30.06.2021.	23
GRAF 10. RASPODJELA SREDSTAVA ESI FONDOVA U REPUBLICI HRVATSKOJ ZA RAZDOBLJE 2021.-2027. PO FONDU.....	25
GRAF 11. KRETANJE BRUTO DOMAĆEG PROIZVODA EUROPSKE UNIJE U RAZDOBLJU OD 2000. DO 2017. GODINE.....	26
GRAF 12. KRETANJE STOPE ZAPOSLENOSTI U HRVATSKOJ OD 2009. DO 2019. GODINE.	27
GRAF 13. BROJ OSOBA IZLOŽENIH SIROMAŠTVU I SOCIJALNOJ ISKLJUČENOSTI U HRVATSKOJ U TISUĆAMA	28
GRAF 14. KRETANJE STOPE IZDATAKA U BDP-U ZA ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ U HRVATSKOJ OD 2014. DO 2019. GODINE.....	29

POPIS TABLICA

TABLICA 1. PRORAČUNSKA SREDSTVA ZA ZPP U DVA PROGRAMSKA RAZDOBLJA	16
---	----